

ნატო დვალი

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
ქუთაისი, საქართველო
nato.dvali.i@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.14>

ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდა დაწყებით სკოლაში

საკვანძო სიტყვები: ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდა, დაწყებითი სკოლა

მოზარდის პიროვნების, ნებისყოფისა და ხასიათის ფორმირება ხორციელდება სასკოლო და სკოლის გარეშე ზემოქმედებათა ერთიანი სისტემით. სწორედ სასკოლო ასაკის დასაწყისიდან ხდება მნიშვნელოვანი ცვლილებები ბავშვის ნებისყოფის განვითარებაში, ამ პერიოდში იმპულსური ქცევები თანდათან იმატებს. ხასიათი განსაზღვრავს პიროვნების გარემოსთან და ადამიანებთან ურთიერთობის თავისებურებას ისე, რომ თუ გვეცოდინება პიროვნების ხასიათის თავისებურება ადვილი შესაძლებელია გავითვალისწინოთ რა შემთხვევაში როგორ მოიქცევა იგი.

სკოლამ და მასწავლებელმა სასკოლო მუშაობა უნდა გარდაქმნან, მოაწესრიგონ და დაუქვემდებარონ იგი ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდის ამოცანას. ამ შემთხვევაში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სკოლის ყოველდღიური მუშაობის რეჟიმს. მასწავლებელმა ახლო კონტაქტი უნდა დაამყაროს ბავშვთან, შეიქმნას მაღალი ავტორიტეტი ბავშვის თვალში და ბავშვსაც აგრძნობინოს, დაარწმუნოს საკუთარ ძალებში. მასწავლებელი მაშინ მიაღწევს წარმატებას, ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდაში, როცა თვითონ ფლობს ძლიერ ნებისყოფას, იჩენს მტკიცე ხასიათს და პრინციპულობას სწავლა-აღზრდის პროცესში.

ადამიანის დამახასიათებელ ძირითად ნიშნად შეგნებულ აქტივობას თვლიან. ეს იმიტომ, რომ ადამიანი არა მხოლოდ შეიმეცნებს სამყაროს, არამედ გარდაქმნის მას. ყველა ის თვისება, რომელიც ადამიანის აქტივობის მაჩვენებელია აღზრდასა და განვითარებას მოითხოვს. მოზარდის ნებისყოფისა და ხასიათის თვისებათა აღზრდის ძირითად მეთოდებად ითვლება: დარწმუნების, ვარჯიშისა და ნებელობით ძალთა სტიმულირების მეთოდები. ამ მეთოდებს იყენებს მასწავლებელი როგორც მოსწავლეზე ინდივიდუალური ზემოქმედებისთვის, ისე მთელ კლასზე ზეგავლენის მოსახდენად.

აღნიშნული მეთოდები შეიძლება გამოყენებული იქნას როგორც პირდაპირი, ისე არაპირდაპირი ზემოქმედებით. არაპირდაპირი ზემოქმედება გამოიხატება იმაში, რომ აღზრდელი უშუალოდ თავისთავად კი არ მოქმედებს აღზრდელზე, არამედ აღზრდის მიზნით იყენებს ბუნებრივად არსებულ ვითარებას. ან განზრახ აწყობს ან ქმნის ისეთ აღზრდელობით სიტუაციას, რომელიც აღზრდელს საშუალებას მისცემს გაიგოს, გააცნობიეროს შექმნილ ვითარებაში გამოვლენილი ნებისყოფისა და ხასიათის თვისებათა აზრი და მნიშვნელობა. შესაძლოა იგი თვითონაც ჩაერთოს მოქმედებაში და სასურველი

ნებისმიერი ქცევის უშუალო შემსრულებელი გახდეს. ამ გზით გარკვეული ნაბიჯი გადაიდგმება ძლიერი ნებისყოფისა და მტკიცე ხასიათის თვისებათა გამომუშავების მიმართულებით. დარწმუნების გამოყენება აღზრდაში იმას ნიშნავს, რომ აღსაზრდელს შევაგნებინოთ სასურველი ქცევის აზრი და მნიშვნელობა. უნდა გავაცნობიეროთ იგი და დავარწმუნოთ ასეთი ქცევის შესრულების საჭიროებაში. ეს ყველაფერი ხდება ცნობიერების, აზროვნება-წარმოდგენის სფეროში. შესაძლებელია გააზრება-წარმოდგენას თან ახლდეს გააზრებული მოქმედების პრაქტიკულად შესრულება.

ნებისყოფითი თვისებების აკვარგანობის განსაზღვრაში ძლიერი ნებისყოფისა და მტკიცე ხასიათის აღზრდის მიზნით ფართოდ უნდა იქნას გამოყენებული აგრეთვე მხატვრული ლიტერატურა, ხელოვნება და სხვა.

ამგვარად, მოსწავლის დაჯერება-დარწმუნება, რომ იგი ძლიერი ნებისყოფისა და მტკიცე ხასიათის თვისებებს ამჟღავნებდეს თავის ქცევაში, სხვადასხვა საშუალებებით შეიძლება. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ დარწმუნება ერთ-ერთი ძირითადი მეთოდია ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდაში.

ვარჯიშის მეთოდის გამოყენება კი გულისხმობს ისეთი ნებელობითი მოქმედებების შესრულებას, სადაც სუბიექტს მტკიცე ხასიათის გემოვნებით სჭირდება მოქმედება, რათა მან გარკვეული ამოცანა გადაწყვიტოს. ნებისყოფისა და ხასიათის განმტკიცება საბოლოოდ მაინც პრაქტიკული მოქმედების გზით უნდა იქნეს მიღწეული. პრაქტიკული მოქმედების გზით ხდება ნებისყოფის სრულყოფა. რის გარეშეც შეიძლება დაბრკოლებამ დაძლიოს განზრახვა და პიროვნებამ მიზანს ვერ მიაღწიოს.

არც ისე ძნელია მოსწავლე დავარწმუნოთ, დავაჯეროთ და შევაგნებინოთ როგორ უნდა მოიქცეს, მაგრამ თუ მისი ნებისყოფა არ არის პრაქტიკულად გამოწოთობილი სიმძნელეთა გადალახვაში და არა აქვს მტკიცე ჩვევა და გამბედაობა დაბრკოლებათა დაძლევისა ვერ გამოავლენს ნებისყოფით თვისებას და მოქმედებას ვერ დაიწყებს, ისე დაეჭვებით შეუდგება საქმეს რომ მას ბოლომდე ვერ მიიყვანს.

სწავლება თავიდან ბოლომდე ისე უნდა მიმდინარეობდეს, რომ მოსწავლე ყოველთვის აქტიურად იყოს ჩართული მუშაობაში და საკუთარი ძალებით ლახავდეს სიმძნელებს. სასწავლო პროცესის დროს უნდა გამოვლინდეს და ამოქმედდეს მისი ნებისყოფისა და ხასიათის თვისებები.

გამოკვლევებით დადგენილია, რომ დაბრკოლებათა გადალახვაში მნიშვნელობა ენიჭება თავის ტვინის ქერქული ნაწილის აქტივობას. რაც უფრო ძლიერია ამოცანის გადაწყვეტასთან დაკავშირებული თავის ტვინის ქერქული ნაწილების აგზნებადობა მით უფრო ადვილად სძლევს ადამიანი მიზნის მიღწევის გზაზე წამოჭრილ დაბრკოლებებს. ისე, რომ რაც უფრო ძლიერად მოქმედებენ მიზნისაკენ წამქეზებელი მოტივები, მით უფრო მძლავრ ნებისმიერ მოქმედებასთან გვაქვს საქმე. აღზრდელის ძირითადი ამოცანაა სხვადასხვა საშუალებებით უზრუნველყოს ქერქული ტვინის აქტივობა, რითაც გააძლიერებს ნებისყოფის ფუნქციონებას, რაც დაბრკოლებათა დაძლევის გაუადვილებს მოსწავლეს.

დაბრკოლებათა გადალახვაში მიღწეული წარმატებები, თავის მხრივ ახალ-ახალ იმპულსებს აღძრავს ნებისმიერი მოქმედების გასაძლიერებლად და ასე მოამზადებს ნიადაგს მოსწავლის დამოუკიდებელი მტკიცე და გაბედული მოქმედებისათვის.

სხვადასხვა სასწავლო ამოცანების დამოუკიდებლად გადაწყვეტაში მიღწეული წარმატებები უნდა წარმოადგენდეს მოსწავლისათვის ნებისმიერი მოქმედების საუკეთესო სტიმულატორს.

მოსწავლეში ძლიერი ნებისყოფის აღძვრის ერთ-ერთ საშუალებას მომთხოვნელობა წარმოადგენს. მომთხოვნელობა სავალდებულო და სასურველი ქცევის შესრულებისაკენ მოწოდებაა. მოთხოვნა უნდა იყოს მოკლე, მკაფიო და გარკვეული ისე, რომ შემსრულებელმა იცოდეს კონკრეტულად რა უნდა გააკეთოს და როდის. მოთხოვნის წაყენებამდე უნდა იქნეს გათვალისწინებული მოსწავლეთა ასაკობრივი და ინდივიდუალური განვითარების თავისებურებანი. მოთხოვნის წაყენების შემდეგ კი მხოლოდ შესრულება იქნას უზრუნველყოფილი. დადასტურებულია, რომ მოთხოვნა უკეთ შესრულდება თუ იგი აკმაყოფილებს შემდეგ პირობებს:

1. მოთხოვნა უნდა იყოს გააზრებული და სწორი იმ მიმართულებით, რომ დასმული ამოცანის გადაწყვეტას შეუწყოს ხელი, იგი შემსრულებლისათვის მოქმედებაში გეზის მიმცემი უნდა იყოს;

2. მოთხოვნა უნდა იყოს მტკიცე, დამარწმუნებელი, ყოველგვარ ბუნდოვანებასა და გაურკვეველობას მოკლებული, მოკლე და გამართული;

3. მოთხოვნა უნდა იყოს მიღწევადი;

4. მოთხოვნა უნდა ხდებოდეს სერიოზულ და საქმიან ფორმაში. არავითარი ზედმეტი ხმაური და პირადი ანგარიშები არ უნდა ახდეს მოთხოვნას, იგი მხოლოდ დასახული მიზნის წარმატებით განხორციელების მოსწავლის ნებისყოფისა და ხასიათის აღზრდის ამოცანას უნდა ემსახურებოდეს.

მიგვაჩნია, რომ აღსაზრდელისადმი წაყენებული მოთხოვნები ზუსტად ფორმულირებული უნდა იყოს, რათა მან კარგად გაიცნობიეროს მოთხოვნების არსი და მისი შესრულების შედეგებიც განსაზღვროს. პიროვნებისადმი პატივისცემა მოითხოვს პასუხისგებას მოთხოვნის შეუსრულებლობის გამო. მომთხოვნელობა უნდა იყოს ადეკვატური ამა თუ იმ ქმედებასთან მიმართებით, მაგრამ უხეშობა არანაირ სიტუაციაში მისაღები არ არის.

ვფიქრობთ, რომ აღზრდის პროცესში გასათვალისწინებელია ეროვნული თავისებურებები. ამიტომ უნდა ვიზრუნოთ ეროვნული ცნობიერების აღზრდაზე. ჩამოვყალიბოთ აღსაზრდელებში გაწონასწორებული ქცევა, ვუარყოთ სერიოზული შემაფერხებელი ფაქტორი “ეროვნული ხასიათის მიდრეკილება უკიდურესობისაკენ”.

ლიტერატურა:

1. ავთანდილ ასათიანი - “უმალღესი სკოლის პედაგოგიკა” თბილისი 2008წ.
2. ნ. ვასაძე - “პედისტორია” თბილისი 2007წ.
3. ზ. კაკაბაძე - “ფილოსოფიური საუბრები” თბილისი 1988წ.

Nato Dvali

Akaki Tsereteli State University

Kutaisi, Georgia

nato.dvali@atsu.edu.ge

<https://doi.org/10.52340/lac.2024.09.14>

Education of will and character in elementary school

The formation of will and character of the child's personality is carried out by a unified system of school and non-school influences. It is from the beginning of school age that significant changes occur in the development of a child's will.

The school and the teacher should transform the school work, organize it and subject it to the task of education of will and character.

A teacher will succeed in education of willpower and character when he/she has a strong willpower, shows firm character and principles in the process of learning and education.

Teaching should be conducted in such a way that the pupil is always actively involved in the work and overcomes difficulties with his own strength. During the educational process, the qualities of his will and character should be revealed and put into action.

Key words: education of will and character, elementary school